सुप्रीम कोर्ट रिपोर्ट्स [२०२१] ९ एस.सी.आर पान नंबर - ८१ ते ९१

इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद

भगवान नारायण गायकवाड

विरूद्ध

महाराष्ट्र राज्य आणि इतर

(फौजदारी अपील क्रमांक - १०३९/२०२१)

२० सप्टेंबर, २०२१

[न्यायमूर्ती - अजय रस्तोगी आणि न्यायमूर्ती - अभय एस. ओक]

दंड संहिता, १८६० - कलम ३२६ - धोकादायक शस्त्रांनी स्वेच्छेने गंभीर इजा पोहोचविणे - खटल्याअंतर्गत शिक्षा - फिर्यादी आणि इतर आरोपींनी पीडितेवर प्राणघातक शस्त्राने हल्ला केला ज्यामुळे गुन्ह्यादरम्यान त्याचा उजवा हात आणि पाय कापला गेला - तथापि, पीडितेला तात्काळ वैद्यकीय उपचार मिळाले - कनिष्ठ न्यायालयाने अपीलकर्त्यासह १२ आरोपींना दोषी ठरवले - भादंवि कलम ३२६ सह वाचन करण्यात आलेले कलम १४९ अन्वये दंडनीय गुन्ह्यासाठी आरोपी ७ वर्षे सक्तमजुरीची शिक्षा ठोठावण्यात आली - उच्च न्यायालयासमोरील अपिलाला सर्व १२ आरोपींनी एकत्रितपणे पसंती दिली, उच्च न्यायालयाने आपल्या वादग्रस्त निर्णयानुसार विद्यमान अपीलकर्त्यासह (ए १) आरोपी ए ३, ए ४, ए १० आणि ए १२ यांना दोषी ठरवले आणि इतर आरोपींविरुद्ध पुराव्याअभावी त्यांची निर्दोष मुक्तता करण्यात आली - चार आरोपींच्या संदर्भात अपील रद्द करण्यात आले, ए ३, ए ४, ए १० आणि ए १२ - अपीलकर्त्याला ५ वर्षे सक्तमजुरीची शिक्षा सुनावण्यात आली - सर्वोच्च न्यायालयासमोर, अपीलकर्त्याने अपीलकर्ता आणि जखमी

पीडित यांच्यात तडजोड केल्याच्या कारणास्तव शिक्षेत वाढ करण्यासाठी आपले म्हणणे मर्यादित ठेवले - असे म्हटले आहे: तडजोडीचे सार यांत्रिक स्वरूपात पूर्णपणे अनावश्यक होते आणि पूर्वीच्या संबंधांबद्दल काहीही निष्पन्न झाले नाही, जर काही असेल किंवा असे सौहार्दपूर्ण संबंध किंवा नंतर कोणत्या प्रकारचे कौटुंबिक संबंध विकसित झाले असतील, तेव्हा अशी सर्व तथ्ये पूर्णपणे गायब होती आणि त्यातील मजकूर रूढ होता - तडजोडीमुळे या न्यायालयाचे समाधान नोंदवले जात नाही - उच्च न्यायालयाने अपीलकर्त्याला भादंवि कलम ३२६ अन्वये दोषी ठरवताना पुरेशी कारणे नोंदविली होती - मारहाणीची क्रूरता रेकॉर्डवरून स्पष्ट होते - जखमी ला आयुष्यभरासाठी अपंग केले गेले - अपीलकर्त्याचे कृत्य अक्षम्य आहे – त्यामुळे उच्च न्यायालयाने सुनावलेल्या शिक्षेत हस्तक्षेप करण्याचे कारण नाही.

न्यायालयाने अपील फेटाळत असे अधिनिर्णित केले कि –

१. तडजोडीत ज्या गोष्टींचा उल्लेख करण्यात आला आहे आणि या न्यायालयाच्या लक्षात आला आहे, त्यातील वस्तुस्थितीचे विधान यांत्रिक स्वरूपात पूर्णपणे अनावश्यक आहे आणि पूर्वीच्या संबंधांबद्दल, असल्यास, किंवा अशा सौहार्दपूर्ण संबंधांबद्दल काहीही निष्पन्न होत नाही. संबंध किंवा नंतर कोणत्या प्रकारचे कौटुंबिक संबंध विकसित झाले आहेत, अशी सर्व तथ्ये पूर्णपणे गायब आहेत आणि त्यातील मजकूर रूढ आहे, हे मोहम्मदमधील निकालाच्या परिच्छेद ६ मधून कॉपी केलेले दिसते. इब्राहीम विरुद्ध

कर्नाटक राज्य आणि इतर (फौजदारी अपील क्रमांक ८२५/२०१८) या न्यायालयाने ५ जुलै २०१८ तारखेला निर्णय दिला . [परिच्छेद २३] [८९-एच; ९०-ए-बी]

२. मुरलीयेथील नुकत्याच दिलेल्या निकालात या न्यायालयाने केवळ तडजोडच नव्हे, तर गुन्हा घडलेल्या इतर गंभीर आणि कमी करणाऱ्या परिस्थितीचा विचार केला आहे, ज्यात आरोपीने अर्ध्याहून अधिक शिक्षा भोगली आहे आणि वस्तुस्थिती आणि डी परिस्थितीच्या समग्रतेत या न्यायालयाने हस्तक्षेप करून शिक्षेत बदल केला आहे. [परिच्छेद २४] [९०-बी-सी]

३. सध्याच्या अपीलकर्त्याच्या सांगण्यावरून अधिमत अपील निकाली काढताना उच्च न्यायालयाने त्याला भादंवि कलम ३२६ अन्वये दोषी ठरवताना पुरेशी कारणे नोंदवली आहेत आणि एवढेच नव्हे तर याचिकाकर्त्याचा पूर्वनियोजित प्रयत्न असल्याने त्याने पीडितेवर तलवारीने वार करून त्याचा उजवा पाय गुडघ्याखाली आणि उजवा हात कोपराच्या खाली कापला आणि क्रूरता रेकॉर्डच्या चेहऱ्यावर स्पष्ट होते. [परिच्छेद २६] [९०-ई-एफ]

४. अपकर्त्याला शिक्षा देणे हे फौजदारी न्यायप्रणालीचे मुख्य उद्देश आहे परंतु या न्यायालयाला आरोपांबद्दल दोषी ठरवल्यानंतर खटल्याचा सामना करणाऱ्या आरोपीला न्याय्य शिक्षेची पूर्तता करण्यासाठी संपरीक्षा न्यायालयाचे मूल्यमापन करण्यासाठी कोणतीही कायदेशीर किंवा न्यायिकदृष्ट्या निर्धारित मार्गदर्शक तत्त्वे आढळत नाहीत.तथापि, जर एखाद्याने या न्यायालयाच्या निर्णयांचा अभ्यास केला तर असे दिसून

येईल की हे न्यायालय शिक्षेच्या बाबतीत विवेकबुद्धीचा वापर करताना विविध घटकांचे संयोजन विचारात घेते जे प्रमाणबद्ध प्रतिबंध पुनर्वसन आहे.[परिच्छेद २८] [९०-एच; ९१-ए-बी]

५. घटनेच्या नंतरच्या टप्प्यावर किंवा दोषी ठरवल्यानंतरही तडजोड केल्यास आरोपी आणि पीडितेच्या कुटुंबियांमध्ये कटुता टाळण्यासाठी केलेल्या गुन्ह्याच्या स्वरूपानुसार दिलेल्या शिक्षेत हस्तक्षेप करण्याचा एक घटक असू शकतो आणि शक्य असल्यास त्यांचे संबंध पुनर्संचयित करणे नेहमीच चांगले ठरेल, परंतु इतर त्रासदायक आणि कमी करणारे घटक देखील समर्थन देत नाहीत आणि शिक्षेला आकार देण्यासाठी आरोपीला अनुकूल नसतात तोपर्यंत तडजोड हा एक एकाकी आधार मानला जाऊ शकत नाही, ज्याची नेहमी वस्तुस्थिती आणि परिस्थितीत तपासणी करावी लागते. [परिच्छेद २९] [९१-बी-डी]

६. घटनेच्या २८ वर्षांनंतर आता प्राप्त झालेल्या आणि नोंदवलेल्या तडजोडीच्या संदर्भात हे न्यायालय आपले समाधान नोंदवू शकले नाही आणि पीडितेने इतक्या दीर्घकाळ सहन केलेल्या आणि आयुष्यभर अपंग राहिलेल्या दुःखाकडे हे न्यायालय दुर्लक्ष करू शकत नाही आणि कथित घटनेत पीडितेचे पाय आणि हात कापले गेले आहेत आणि तेव्हापासून तो जीवनासाठी लढत आहे आणि कृत्रिम हात आणि पायाने दैनंदिन कामे करत आहे आणि त्याचे शरीराचे महत्वाचे अवयव गमावले आहेत आणि कायमचे अपंग झाले आहेत आणि अपीलकर्त्याचे असे कृत्य अक्षम्य आहे.

रामपूजन व इतर विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य (१९७३) २ एससीसी ४५६; मुरली विरुद्ध पोलिस निरीक्षक (२०२१) १ एससीसी ७२६; मो. इब्राहिम विरुद्ध कर्नाटक राज्य आणि इतर (फौजदारी अपील क्रमांक ८२५/२०१८) - संदर्भित.

निर्णय विधी संदर्भ

(१९७३) २ एससीसी ४५६	संदर्भित केले	परिच्छेद ११
(२०२१) १ एससीसी ७२६	संदर्भित केले	परिच्छेद ११

फौजदारी अपील अधिकारक्षेत्र: फौजदारी अपील क्रमांक १०३९/२०२१

फौजदारी अपील क्रमांक १३६/१९९६ मध्ये मुंबई उच्च न्यायालयाच्या दिनांक १०.०६.२०२० च्या निर्णय व आदेशावरून.

अर्जदारासाठी वकील - महेश जेठमलानी, जेष्ठ विदिज्ञ , प्रविण सातले, एम.एस.गुंजन मंगला, राजीव शंकर द्विवेदी, सुशांत कुमार सरकार, ऋषभ जैन,कु. आरती द्विवेदी.

उत्तरवादीचे वकील म्हणून - सचिन पाटील, राहुल चिटणीस, आदित्य ए. पांडे, जिओ जोसेफ, विजय एस. खामकर, शशिभूषण पी. आडगावकर.

या न्यायालयाने निर्णय न्यायमूर्ती - रस्तोगी यांनी दिला –

१. विशेष अनुमती देण्यात आली.

२. मुंबई उच्च न्यायालयाने फौजदारी अपील क्रमांक १३६/१९९६ मध्ये १० जून, २०२१ रोजी दिलेल्या निर्णय आणि आदेशाविरुद्ध त्वरित अपील निर्देशित केले जाते ज्यात कलम ३२६ आयपीसी अंतर्गत दंडनीय गुन्ह्यासाठी शिक्षा कायम ठेवली जाते आणि सश्रम कारावासाची शिक्षा सुनावली जाते ५ वर्षांसाठी १०,०००/- रुपये दंड आणि फौजदारी प्रक्रिया संहितेच्या कलम ३५७ अन्वये पीडितेला आर्थिक नुकसान भरपाई म्हणून दोन लाख रुपये दंडाची शिक्षा सुनावण्यात आली आहे.

३. फिर्यादी खटला असा आहे की, १३ डिसेंबर १९९३ रोजी सुमारे सायंकाळी ५.३० वाजता सुभाष यादवराव पाटील (जखमी पीडित) परतत होते. टेंभुर्णी हून मालेगावकडे सायकलवरून. तो मुख्य रस्त्याजवळ असताना आरोपी ट्रॅक्टरमधून तेथे आले आणि त्यांनी त्याच्यावर दगडफेक सुरू केली. हा दगड त्याच्या पाठीवर लागला आणि एका आरोपीने डाव्या गुडघ्याखाली सातूर ने फिर्यादीच्या पायावर वार केले. तो धावू लागला असता तो खाली पडला आणि सध्याच्या आरोपीने गुडघ्याच्या खाली उजव्या पायावर प्राणघातक शस्त्राने (तलवारीने) वार केले आणि निर्घृण हल्ला केला. तो जवळजवळ विकृत झाला होता आणि कोयत्याचा झटका टाळण्याचा प्रयत्न करत असताना जखमीने उजवा हात उंचावून टाळण्याचा प्रयत्न केला आणि हा झटका त्याच्या उजव्या हाताला कोपराच्या खाली लागल्याने तो वेगळा झाला आणि जखमांमधून मोठ्या प्रमाणात रक्तस्त्राव झाला आणि त्याला तातडीने वैद्यकीय मदतीसाठी रुग्णालयात नेण्यात आले.

४. डॉ. विजय शिवराम उपसे (पीडब्ल्यू ८) यांनी पीडितेची तपासणी केली असता रुग्णाला रुग्णालयात आणले असता त्याचा गुडघ्याखालचा उजवा पाय पूर्णपणे वेगळा व तुटलेला होता आणि कोपराच्या खालचा उजवा हात त्वचेने लटकलेला होता. रक्तस्त्राव थांबवण्यासाठी आणि जखमा झाकण्यासाठीच त्याने जखमांवर पट्टी बांधली होती. रक्तवाहिन्यांच्या सर्व वाहिन्या उघड्या होत्या आणि जखम क्रमांक १ आणि ४ च्या रक्तवाहिन्या कापल्या गेल्या होत्या. प्रचंड रक्तस्त्राव झाला होता आणि तात्काळ वैद्यकीय हस्तक्षेप न केल्यास पीडितेला झालेल्या सर्व जखमांचा एकत्रित परिणाम मृत्यूत झाला असता. दुखापत क्रमांक १ व ४ जीवाला धोकादायक होता.

५. जखमा क्रूर तर होत्याच पण जखमीला एवढ्या गंभीर अवस्थेत सोडलं होतं की त्याला पाहताच पीडब्ल्यू २२ ने ताबडतोब व्यवस्था केली होती विशेष कार्यकारी दंडाधिकारी डॉ. पवळे (पीडब्ल्यू १२) यांनी मृत्यूपूर्व जबाब नोंदविल्याबद्दल. पीडब्ल्यू २२ ने पुढे म्हटले आहे की, पीडितेची दृढ इच्छाशक्ती आणि त्वरित वैद्यकीय सेवेमुळेच तो जिवंत राहू शकेल. टेंभुर्णी येथील प्राथमिक आरोग्य केंद्राने जारी केलेले वैद्यकीय प्रमाणपत्र - निशाणी क्रमांक - ५९ मध्ये जखमा खालीलप्रमाणे दर्शविल्या आहेत:-

(i) उजव्या बाजूच्या खालच्या पायावर १/३ तीक्षपणे तुटक कापलेले. तो पूर्णपणे कापला गेला होता.

(ii) जखम क्रमांक १ च्या समोरील १/२ पेक्षा जास्त छेदित जखम - आकार - "४ १/२ X १/२."

(iii) जखम क्रमांक १ च्या पाठीमागील बाजूस १/२ पेक्षा जास्त छेदित जखम - आकार - "१ X १/४."

(iv) उजव्या बाजूच्या प्रबाहू वर, मधल्याभागवर, हातावर पूर्णपणे १ वर तीक्ष्णपणे तुटक कापलेले.

(v) कानाच्या डाव्या बाजूच्या मागील बाजूस ओरखडा १/४ "x १/४ ".

६. सुभाष यादवराव पाटील (पीडब्ल्यू-७) यांना गंभीर इजा केल्याप्रकरणी भादंवि कलम ३२६ व कलम १४९ अन्वये दंडनीय गुन्ह्यासाठी कनिष्ठ न्यायाधीशांनी सुरुवातीला १२ आरोपींना दोषी ठरवले आणि २६ फेब्रुवारी १९९६ च्या निकालाद्वारे प्रत्येकी ७ वर्षे सक्त मजुरीची शिक्षा व प्रत्येकी १०००/- रुपये दंडाची शिक्षा ठोठावली. सर्व १२ आरोपींनी एकत्रितपणे अपील करण्यास प्राधान्य दिल्यानंतर, उच्च न्यायालयाने १० जून, २०२१ च्या आपल्या निर्णयानुसार विद्यमान अपीलकर्त्यासह (ए १) आरोपी ए ३, ए ४, ए १० आणि ए १२ यांना दोषी ठरवले आणि इतर आरोपींविरूद्ध पुराव्याअभावी त्यांची निर्दोष मुक्तता केली. ए ३, ए ४, ए १० आणि ए १२ या चार आरोपींच्या बाबतीत अपील फेटाळण्यात आले.

७. ही घटना १९९३ सालची असून अपीलकर्ता सुनावणीदरम्यान जामिनावर असून उच्च न्यायालयात अपील प्रलंबित असून २८ वर्षांनंतर मूळ शिक्षा भोगण्यासाठी परत येणे अन्यायकारक ठरेल, असा युक्तिवाद अपीलकर्त्याच्या अभ्यासू वकिलांनी उच्च न्यायालयात केला होता:-

> "३०. ही घटना १९९३ सालची आहे आणि याचिकाकर्ते १९९६ पासून जामिनावर आहेत आणि त्यांना २३ वर्षांनंतर मूळ शिक्षा भोगण्यासाठी परत करणे अन्यायकारक ठरेल, असा युक्तिवाद याचिकाकर्त्यांच्या वतीने संबंधित वकिलांनी केला. मात्र, तक्रारदार इतकी वर्षे कृत्रिम हात-पाय घेऊन न्यायाच्या आशेने जिवंत राहिला असून त्याचा हात-पाय कापावा लागला आहे, याकडे न्यायालय दुर्लक्ष करू शकत नाही.
>
> ३५. पीडितेला आयुष्यभरासाठी अपंगत्व आले आहे. कृत्रिम हात-पायाने तो आपली दैनंदिन कामे करत आहे हे खरे आहे पण त्याने आपले प्राण गमावले आहेत, त्याच्या शरीरातील महत्त्वाचे अवयव. पीडब्ल्यू ७ ची तपासणी करणाऱ्या डॉक्टरांनी तातडीने उपचार न मिळाल्याने मृत्यू निश्चित असल्याचे स्पष्टपणे सांगितले आहे. पीडितेच्या साक्षीवर शंका घेण्याचे कोणतेही कारण नाही, ज्याला पीडब्ल्यू ८ ने योग्य दुजोरा दिला आहे.

८. हे प्राथमिक कारण होते ज्याचे समर्थन करताना कलम ३२६ आयपीसी अंतर्गत अपीलकर्त्याला ५ वर्षे सक्तमजुरी आणि कलम ३५७ सीआरपीसी अंतर्गत पीडितेला आर्थिक नुकसान भरपाई म्हणून २ लाख रुपये देण्याची शिक्षा ठोठावण्यात आली आहे.

९. आत्मसमर्पण करण्यापासून सूट मिळण्याचा अर्ज विद्वान चेंबर न्यायाधीशांनी १४ जुलै २०२१ च्या आदेशाद्वारे फेटाळून लावला. केवळ त्यानंतर, अपीलकर्त्याने ५ ऑगस्ट २०२१ रोजी शरणागती पत्करली आहे. या पाच महिन्यांच्या कालावधीत त्याने प्रत्यक्ष शिक्षा भोगली आहे, अशी माहिती या न्यायालयाला देण्यात आली आहे.

१०. या नोंदीवरून असे दिसून येते की, या न्यायालयाने कोणतीही नोटीस बजावली नव्हती आणि जेव्हा हे प्रकरण प्रवेशासाठी सूचीबद्ध करण्यात आले तेव्हा महेश जेठमलानी, अपीलकर्त्याच्या वरिष्ठ वकिलांनी गुणवत्तेवर युक्तिवाद केला नाही आणि अपीलकर्ता आणि जखमी पीडित यांच्यात तडजोड झाली आहे या कारणास्तव शिक्षेत वाढ करण्यासाठी आपला युक्तिवाद मर्यादित ठेवला आहे आणि त्याच्या समर्थनार्थ, पीडितेचे १३ जुलै, २०२१ रोजीचे तडजोडीचे प्रतिज्ञापत्र रेकॉर्डवर ठेवण्यात आले आहे जेणेकरून अपीलकर्त्याला उर्वरित शिक्षा भोगण्याची आणि ठेवण्याची पीडितेची इच्छा नाही हे सिद्ध होईल. कुटुंबांमधील शांतता व सलोखा लक्षात घेता गुन्हा आणखी वाढवावा, अशी विनंती तक्रारदार पीडितेकडून करण्यात आली असून शिक्षा भोगलेल्या शिक्षेवर अपीलकर्त्याची सुटका करण्यात यावी, अशी विनंती करण्यात आली आहे.

११. जेव्हा पक्षकारांनी आपले वाद सामंजस्याने सोडवले आहेत आणि कुटुंबांचे संबंध अतिशय सौहार्दपूर्ण आहेत आणि आता त्यांचे एकमेकांच्या कुटुंबाशी वैवाहिक संबंध आहेत आणि ही घटना गैरसमजामुळे आणि क्षणाक्षणाच्या ओघात घडली आहे आणि पक्षकारांनी संयुक्तपणे प्रार्थना केली आहे, असा युक्तिवाद अभ्यासू वरिष्ठ वकील यांनी रेकॉर्डवर ठेवलेल्या तडजोडीच्या प्रतिज्ञापत्राच्या बळावर केला. दोन्ही कुटुंबांमधील शांतता आणि सलोख्याच्या हितासाठी आणि तक्रारदाराने गुन्ह्यात वाढ करण्याच्या विनंतीनुसार आणि न्यायाच्या हितासाठी त्याला शिक्षा भोगलेल्या शिक्षेवर सोडण्यात यावे आणि रामपूजन आणि इतर विरुद्ध उत्तर प्रदेश राज्य १(१९७३) २ एससीसी ४५६ आणि मुरली विरुद्ध राज्य मार्फत पोलीस निरीक्षक २ (२०२१) १ एससीसी ७२६ या न्यायालयाच्या निर्णयावर विश्वास ठेवला आहे.

१२. तक्रारदाराच्या अभ्यासू वकिलाने अपीलकर्त्याशी हातमिळवणी केली आहे आणि असे म्हटले आहे की जखमी तक्रारदाराने (पीडब्ल्यू -७) संयुक्त प्रतिज्ञापत्रदाखल केले आहे आणि जखमी पीडितेच्या प्रतिज्ञापत्राच्या परिच्छेद ३ नुसार, पक्षकारांनी त्यांचे सौहार्दपूर्ण संबंध पुन्हा प्रस्थापित केले आहेत आणि शिक्षा भोगलेल्या कालावधीत अपीलकर्त्याची सुटका करण्यात यावी अशी विनंती या न्यायालयाला करण्याचे निर्देश देण्यात आले आहेत.

१३. राज्य सरकारचे अभ्यासू वकील सचिन पाटील यांनी अपीलकर्त्याने केलेल्या विनंतीला विरोध केला आणि सांगितले की, फौजदारी न्याय व्यवस्थेचा अंतिम हेतू

समाजाचे रक्षण करणे आणि गुन्हेगाराला योग्य शिक्षा ठोठावून कायद्याचे उद्दिष्ट साध्य करण्यापासून रोखणे आहे. समाजाच्या सद्सद्विवेकबुद्धीचे प्रतिबिंब उमटवणारी अशी शिक्षा ठोठावण्यासाठी न्यायालये शिक्षेची पद्धत चालवतील अशी नेहमीच अपेक्षा असते आणि शिक्षेची प्रक्रिया जिथे असायला हवी तिथे कडक असावी लागते आणि उच्च न्यायालयाच्या १० जूनच्या निर्णयानंतर मिळालेल्या कथित तडजोडीच्या आधारे कारवाई करावी लागते, २०२१ मध्ये भादंवि कलम ३२६ अन्वये शिक्षा कायम ठेवत ५ वर्षे सक्तमजुरीची शिक्षा ठोठावण्यात आली आहे, घटनेच्या २८ वर्षांनंतर अशी तडजोड केवळ फौजदारी न्याय व्यवस्थेला हानी पोहोचविण्यासाठी बळजबरी किंवा प्रलोभन देऊन केली जात नाही तर यामुळे कायदा आणि समाजाच्या कार्यक्षमतेवरील लोकांचा विश्वास कमी होतो.

१४. विद्वान वकील पुढे सांगतात की, शिक्षा सुनावताना अभ्यासू न्यायाधीश आणि उच्च न्यायालयाने घटनेचे स्वरूप, त्यांच्याशी संबंधित घटक ज्यात गुन्हा घडला आहे याची नोंद घेतली आहे आणि संबंधित परिस्थितीचा नाजूक पणे समतोल साधला आहे ज्यात सामान्यत: कथित तडजोडीमुळे हस्तक्षेप केला जाऊ नये आणि घटनेच्या २८ वर्षांनंतर रातोरात सौहार्दपूर्ण संबंध निर्माण होतात.

१५ . ही घटना १३ डिसेंबर १९९३ ची आहे, विद्वान कनिष्ठ न्यायाधीशांनी २६ फेब्रुवारी १९९६ च्या निकालाद्वारे आरोपीला दोषी ठरवले आणि जून २०२१ मध्ये निर्णय झालेल्या १९९६ मध्ये अपीलकर्त्याच्या सांगण्यावरून उच्च न्यायालयात अपील करण्यास प्राधान्य

देण्यात आले आणि अपीलकर्ता संपूर्ण जामिनावर होता, कुटुंबांमधील सौहार्दपूर्ण संबंध कधीच पुढे आले नाहीत परंतु शिक्षा कायम राहिल्यानंतर आणि अपीलकर्त्याला आता शिक्षा भोगावी लागल्यानंतरच असे तडजोडीचे प्रतिज्ञापत्र रेकॉर्डवर ठेवण्यात आले आहे जे सामान्यत: कोणतीही विश्वासार्हता ठेवत नाही आणि जे तडजोड प्रतिज्ञापत्र दाखल केले जात आहे, त्याची सत्यता आणि सत्यता प्रत्येक प्रकरणाच्या वस्तुस्थितीत नोंदविली गेली पाहिजे आणि सादर करते की तक्रारदाराला झालेल्या कायमस्वरूपी अपंगत्वाची इजा, रेकॉर्डवर तडजोडीचे कवच असूनही सध्याचा अपीलकर्ता कोणत्याही शिक्षेस पात्र नाही.

१६. आम्ही पक्षकारांच्या वतीने मांडलेल्या युक्तिवादांचा विचारपूर्वक विचार केला आहे आणि त्यांच्या मदतीने रेकॉर्डवर उपलब्ध सी सामग्रीचा अभ्यास केला आहे.

१७. कलम ३२६ आयपीसी अंतर्गत दंडनीय गुन्हा कलम ३२० सीआरपीसीनुसार नॉन कंपाऊंडेबल आहे यात वाद नाही. फिर्यादीचे प्रकरण असे आहे की अपीलकर्त्याने जखमी पीडितेवर (पीडब्ल्यू -७) प्राणघातक शस्त्राने (तलवारीने) हल्ला केला ज्यामुळे कायमस्वरूपी स्वरुप आले होते. अपंगत्व आणि क्रौर्य रेकॉर्डच्या चेहऱ्यावर स्पष्ट दिसते. १३ डिसेंबर १९९३ रोजी घडलेल्या गुन्ह्यात त्याचा उजवा हात आणि पाय कापण्यात आला होता. प्रबळ इच्छाशक्ती आणि पीडितेला तातडीने वैद्यकीय उपचार दिल्यामुळेच तो वाचू शकला. तत्काळ ई वैद्यकीय उपचार न मिळाल्याने त्याचा मृत्यू निश्चित असल्याचेही उपचार करणाऱ्या डॉक्टरांकडून सांगण्यात आले.

१८. खटल्याची नोंद आणि अभ्यासू कनिष्ठ न्यायाधीशांनी नोंदवलेल्या आणि उच्च न्यायालयाने संबंधित निकालात पुष्टी केलेल्या वस्तुस्थितीचा समवर्ती शोध घेतल्यानंतर, जरी अपीलकर्त्याच्या विद्वान वकिलाने कोणतेही म्हणणे सादर केलेले नाही, या प्रकरणाची पात्रता आहे परंतु तरीही आमच्या स्वतःच्या समाधानासाठी, आम्ही रेकॉर्ड तपासले आहे आणि आमच्या मते, अपीलकर्त्याला आयपीसीच्या कलम ३२६ अंतर्गत गुन्ह्यासाठी योग्यप्रकारे दोषी ठरवण्यात आले आहे आणि दोषी ठरवण्यात आले आहे.

१९. अपीलकर्त्याच्या अभ्यासू वकिलांनी पक्षकारांमध्ये १३ जुलै २०२१ रोजी झालेल्या तडजोडीचा बचाव करत केवळ शिक्षेपुरते च आपले म्हणणे मर्यादित ठेवले आहे परंतु वस्तुस्थिती अशी आहे की त्याला कलम ३२६ आयपीसी अंतर्गत दोषी ठरवल्यानंतर आणि उच्च न्यायालयाच्या १० जून २०२१ च्या आक्षेपित निर्णयानुसार ५ वर्षे सक्तमजुरीची शिक्षा सुनावल्यानंतर, असे सर्व कौटुंबिक संबंध जमिनीवर आले आणि या न्यायालयाला कळविल्याप्रमाणे तारखेपर्यंत त्याने जेमतेम ५ महिन्यांची शिक्षा भोगली आहे.

२०. हे न्यायालय पीडितेने १३ जुलै २०२१ रोजी दाखल केलेल्या तडजोडीच्या प्रतिज्ञापत्रातील परिच्छेद ३ खालीलप्रमाणे काढणे योग्य मानते :-

> “३. संबंधित घटना १३ /१२ /१९९३ रोजी म्हणजे जवळपास २८ वर्षापूर्वी गैरसमजुतीमुळे आणि क्षणाक्षणाला घडली होती , असे फिर्यादीने म्हटले आहे. याचिकाकर्ते आणि एकाच कुळातील व्यक्ती

आणि ते सर्व एकाच गावात आहेत आणि काळाच्या ओघात याचिकाकर्ते आणि प्रतिवादी यांच्यातील संबंध अतिशय सौहार्दपूर्ण झाले आहेत. याचिकाकर्ते आणि फिर्यादी यांचे आता खूप जवळचे संबंध आहेत आणि त्यांचे एकमेकांच्या कुटुंबाशी वैवाहिक संबंध आहेत. याचिकाकर्ते आणि पीडितांचेकुटुंबीय एकमेकांच्या कार्यात सहभागी होतात.वेळेच्या प्रचंड अंतरामुळे एकमेकांमधील वैर दूर होऊन मैत्रीचे रूप धारण केले आहे. याचिकाकर्ते ६५ वर्षीय हृदयरोगाने ग्रस्त आहेत आणि त्यांना नियमितपणे वैद्यकीय मदत आणि लक्ष देण्याची आवश्यकता आहे. त्यांना सांभाळण्यासाठी वृद्धापकाळ, आई-वडील, पत्नी आणि मुले आहेत, या टप्प्यावर याचिकाकर्ते तुरुंगात गेल्यास त्यांच्या संपूर्ण कुटुंबाचे कधीही भरून न येणारे नुकसान होईल. याचिकाकर्त्याला संपरीक्षा न्यायालय आणि उच्च न्यायालयाने जामीन मंजूर होईपर्यंत खटल्याच्या वेळी तसेच दोषी ठरल्यानंतर तुरुंगवास भोगावा लागला आहे. याचिकाकर्त्याला उर्वरित शिक्षा भोगायला लावण्याची याचिकाकर्त्याची किंचितही इच्छा नसते. त्यामुळे दोन्ही पक्षांच्या हितासाठी तसेच दोन्ही कुटुंबांमधील शांतता व सलोख्याच्या दृष्टीने तक्रारदाराने गुन्हा वाढविण्यासाठी हे प्रतिज्ञापत्र दाखल केले आहे.

२१. रामपूजन आणि इतर (उपरोक्त) आणि मुरली (उपरोक्त) या न्यायालयाच्या तीन न्यायाधीशांच्या खंडपीठाने समाधान नोंदवले आहे की तडजोड जबरदस्ती आणि प्रलोभनातून केली गेली नाही आणि कोणत्याही आरक्षण/सावधानपत्रा शिवाय मुक्त इच्छेने केली गेली आहे आणि संबंधित वाक्यात बदल करून विचार केला जाऊ शकतो.

२२. आम्ही कायदेशीर तत्त्वांवर आणि तथ्यांवर पूर्णपणे सहमत आहोत जे या न्यायालयाने उपरोक्तचा उल्लेख केलेल्या निर्णयात लक्षात घेतले आहे. परंतु डिसेंबर १९९३ च्या घटनेसाठी उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निकालानुसार भादंविकलम ३२६ अन्वये दोषी ठरविल्यानंतर रातोरात मिळालेल्या तडजोडीच्या मजकुरावर आम्ही समाधान व्यक्त करू शकत नाही.

२३.तडजोडीच्या परिच्छेद ३ मध्ये जे नमूद केले आहे आणि आपल्या लक्षात आले आहे, वस्तुस्थितीचे विधान यांत्रिक स्वरूपात पूर्णपणे अनावश्यक आहे आणि पूर्वीच्या संबंधांबद्दल काहीही निष्पन्न होत नाही, किंवा असे सौहार्दपूर्ण संबंध किंवा नंतर कोणत्या प्रकारचे कौटुंबिक संबंध विकसित झाले आहेत, अशा सर्व तथ्ये पूर्णपणे गायब आहेत आणि त्यातील मजकूर रूढ आहे, निकालाच्या परिच्छेद ६ मधून कॉपी केलेली दिसते. मोह. इब्राहिम विरुद्ध कर्नाटक राज्य आणि इतर (फौजदारी अपील क्रमांक ८२५/२०१८) या न्यायालयाने दिनांक ५ जुलै २०१८ यावर निर्णय दिला.

२४ . मुरली (उपरोक्त) येथील नुकत्याच दिलेल्या निकालात या न्यायालयाने केवळ तडजोडच नव्हे तर गुन्हा घडलेल्या इतर गंभीर आणि कमी करण्याच्या परिस्थितीचा विचार केला आहे, ज्यात आरोपीने अर्ध्याहून अधिक शिक्षा भोगली आहे शिक्षा आणि वस्तुस्थिती आणि परिस्थितीच्या समग्रतेत या न्यायालयाने हस्तक्षेप केला आहे आणि शिक्षेत बदल केला आहे.

२५. दिलेल्या प्रकरणातील वस्तुस्थिती व परिस्थितीनुसार, एखाद्या गुन्ह्यासाठी न्याय्य व योग्य शिक्षेचा निर्णय घेण्यासाठी, गुन्ह्याचे गंभीर व कमी करणारे घटक व परिस्थिती वचनबद्ध केले गेलेआहे याचा विचार केला पाहिजे आणि संबंधित परिस्थितीच्या आधारे नाजूकपणे समतोल राखणे न्यायालयाद्वारे अयोग्य पद्धतीने केले गेले आहे. सध्याच्या अपीलकर्त्याच्या सांगण्यावरून पसंतीचे अपील निकाली काढताना उच्च न्यायालयाने त्याची पुरेशी कारणे नोंदविली आहेत.

२६. सध्याच्या अपीलकर्त्याच्या सांगण्यावरून दाखल केलेल्या याचिकेचा निपटारा करताना, उच्च न्यायालयाने त्याला आय. पी. सी. कलम ३२६ अंतर्गत दोषी ठरवताना पुरेशी कारणे नोंदवली आहेत आणि केवळ हा अपीलकर्त्याचा पूर्वनियोजित प्रयत्न होता ही वस्तुस्थिती नाही, तर त्याने पीडितेवर तलवारीने हल्ला केला आणि त्याचा उजवा पाय गुडघ्याच्या खाली आणि उजवा हात कोपऱ्याच्या खाली कापला आणि क्रूरता अभिलेखावर स्पष्ट आहे.

२७. जखमी पीडित व्यक्ती आयुष्यभरासाठी अपंग झाली आहे आणि कृत्रिम हात आणि पायाने दैनंदिन कामे करत आहे आणि शरीराचे महत्वाचे अवयव गमावून कायमस्वरुपी अपंग झाली आहे या वस्तुस्थितीपासून हे न्यायालय अनभिज्ञ राहू शकत नाही. पीडब्ल्यू ८ ने असे म्हटले आहे की त्वरित वैद्यकीय मदत न मिळाल्यास मृत्यू निश्चित होता आणि म्हणूनच त्या वेळी त्याचा मृत्यूपूर्व जबाबदेखील नोंदविला गेला होता, आमच्या मते, अशा क्रौर्याकडे दुर्लक्ष केले जाऊ शकत नाही जे व्यक्तीच्या विरोधात नाही तर गुन्हा समाजाविरूद्ध आहे ज्यास कठोरपणे हाताळले पाहिजे.

२८. गुन्हेगाराला शिक्षा देणे हे फौजदारी न्यायप्रणाली व्यवस्थेचे केंद्र आहे, परंतु आरोपांबद्दल दोषी ठरवल्यानंतर खटल्याचा सामना करणाऱ्या आरोपीला न्याय्य शिक्षेची पूर्तता करण्यासाठी संपरीक्षा न्यायालयाचे मूल्यांकन करण्यासाठी आम्हाला कोणतेही विधायी किंवा न्यायालयीन मार्गदर्शक तत्त्वे आढळत नाहीत. असे असले तरी, या न्यायालयाच्या निर्णयांचा अभ्यास केल्यास, असे दिसून येईल की हे न्यायालय शिक्षेमध्ये विवेकबुद्धी वापरताना विविध घटकांचा विचार करते, ते म्हणजे समानुपातिक प्रतिबंध पुनर्वसन इत्यादी.

२९. घटनेच्या उत्तरार्धात किंवा दोषी ठरल्यानंतरही तडजोड केल्यास आरोपी आणि पीडितेच्या कुटुंबात कटुता निर्माण होऊ नये म्हणून गुन्ह्याच्या स्वरूपानुसार देण्यात आलेल्या शिक्षेत हस्तक्षेप करणे हा एक घटक असू शकतो आणि त्यांचे नाते पुन्हा प्रस्थापित करणे नेहमीच चांगले राहील, शक्य असल्यास, परंतु जोपर्यंत इतर उत्तेजक

आणि कमी करणारे घटकही आरोपीला शिक्षा घडविण्यासाठी पाठिंबा देत नाहीत आणि अनुकूल होत नाहीत तोपर्यंत तडजोड हा एकमेव आधार मानला जाऊ शकत नाही जो नेहमीच खटल्याच्या वस्तुस्थिती आणि परिस्थितीमध्ये तपासावा लागतो.

३०. घटनेच्या २८ वर्षांनंतर आता ज्या प्रकारची तडजोड झाली आहे आणि ती अभिलेखावर ठेवण्यात आली आहे, त्यासंदर्भात आम्ही आपले समाधान नोंदवू शकलो नाही आणि १३ डिसेंबरच्या कथित घटनेत पीडितेने इतके दिवस भोगलेल्या आणि आयुष्यभरासाठी अपंग झालेल्या आणि पीडितेचा पाय आणि हात कापले गेले आहेत, याबद्दल हे न्यायालय अनभिज्ञ राहू शकत नाही, १९९३ आणि तेव्हापासून तो जीवनाशी झुंज देत आहे आणि कृत्रिम हात आणि पायाने आपली दैनंदिन कामे करीत आहे आणि आपल्या शरीरातील महत्वाचे अवयव गमावून कायमचे अपंग झाले आहे आणि अपीलकर्त्याचे असे कृत्य अक्षम्य आहे.

३१. या खटल्यातील संपूर्ण तथ्ये आणि परिस्थिती लक्षात घेता, १३ जुलै २०२१ रोजी झालेल्या कथित तडजोडीचा कोणताही लाभ देण्यास आमचा कल नाही, उच्च न्यायालयाने आक्षेपित न्यायनिर्णयमध्ये जी शिक्षा सुनावली आहे त्यामध्ये हस्तक्षेपाची आवश्यकता नाही.

३२. त्यामुळे त्यानुसार अपील फेटाळले जाते.

३३. प्रलंबित अर्ज असल्यास ते निकाली काढले जातात.

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरता मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्याय निर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करिता वैध मानला जाईल .